

105611

8

Samfundsliv 1993

Forfatterbesvær med Hamsun

«Ny tid» har bragt et langt oppsett om Forfatterforeningens tumling med Knut Hamsun, og hans ettermæle. Ikke så å forstå at Foreningen vil ta av sine rikholdige midler til å reise dikteren et monument. Nei, mye mer beskjedent: En litt løyerlig de-batt om hvorvidt helt andre mennesker skal få gjøre det samme, hvis de har lyst.

Ebba Haslund er tidligere formann i foreningen. Siden hennes egen mann satt to år i tysk fangeleir, føler hun seg fri til å servere allslags tilfeldigheter om sin avdøde kollega, Nobelprisvinneren. Alle vet ellers at Hamsun, med eller mot sin vilje, ble opphav til et dusin merkelige stubber under krigen. Men verden består ikke av ord, selv ikke en betydelig dikters.

1. Trodde Hamsun på overmennesket? Ja, så tror Ebba Haslund, og enkelte norske litteraturgranskere. Overmenneskedyrkingen forekommer da også hos selvmordskandidaten Nagel i «Mysterier», samt i Ivar Kareno, i skuespilltrilogien som begynner med «Ved Rikets port».

Men var Kareno en Hamsunsk helt? Nei, hvorfor det? Kareno var filolog, hvilket er noe av det verste Hamsun vet, og dessuten en vel-signet dott av et mann-folk. Har Haslund lest stykket, og forsøkt å tenke gjennom det?

2. Drev Hamsun et uforbeholdent korstog til fordel for råskapen i Berlin – Tja, hva skal man si?

Hamsun hånte regjeringen Nygårdsvold og sa at de norske soldater like godt kunne dra hjem i gjen. Men hvorfor? Våren 1940 hadde Tyskland hatt to-årig verneplikt i sju-åtte år, mens norske forsvarsministre hadde drøftet iherdig om vi skulle ha 72 eller 84 dagers rekruttskole. Prisforskjellen var rundt 10 øre

Man må være litteraturforsker eller formann i Den norske Forfatterforening for ikke å skjønne Hamsuns innrømmelse av egne feil i *På gjengrodde stier*, skriver Arild H. Haaland i dette innlegget.

Foto: Sverre A. Børretzen

året pr. nordmann. Til gjengjeld hevet tyskerne 12-14 milliarder kroner i Norges Bank! Så hva skal man si?

3. Sluttet Hamsun opp om tyskernes henrettelser i Norge? Tja ... i likhet med Quisling trodde Hamsun på norsk sjølstyre, også etter okkupasjonen. Når norske ungdommer ble dødsdømt, gikk han derfor i forbønn for dem hos Terboven. Og da han møtte Hitler i 1943, tutet han føren ørene fulle om at han burde kvitte seg med Terboven, i Norge.

4. Skjønte ikke Hamsun at han hadde tatt feil av Hitler og nazismen? Jo, men fyren var meget sammensatt, om enn aldri noe utrivelig menneske: Hamsun hadde ingen illusjoner om Hitler og Goebbels, etter samtalen i 1943. Etter Hitlers død skrev han likevel pene minneord i Aftenposten, istedet for å opptre som overløper. Altså har han hatt en usalig trang til å stå ved egne handlinger, og endog bli straffet for dem! Dette siste er neppe noen forbrytelse.

5. Viste Hamsun ingen anger? Dikteren fikk rede på de tyske dødsleire gjennom norske aviser, etter frigjøringen, som vi alle. La oss likevel ikke glemme at selv de allierte aldri kom seg til å bombe portene til dødsleiren Auschwitz! hvor det ble gasset 15.000 jøder i døgnet helt til siste nikk.

Angret ikke Hamsun, etter han fikk vite mer om nazismen? Jo, selvfølgelig! Bønner om tilgivelse blir framført i alderdomsverket «På

gjengrodde stier», da dikteren rundet de nitti.

Man må være litteraturforsker eller formann i Den norske Forfatterforening for ikke å skjønne Hamsuns innrømmelse av egne feiltak, i «På gjengrodde stier». Men hva kan man vente? Hele Profil-gjengen har hatt like store vansker med å innse at deres egen komiske revolusjonsromantikk bygget på en atskillig mer merkvervverdigg énøyethet enn Hamsuns under den tyske pressesensur, i okkupasjonsårene.

6. Hamsuns syn på England og Tyskland ble utformet under den lite ærefulle Boerkrigen, da dikteren var i femtiårsalderen. Og deretter under de alliertes fortsatte hungerblokade mot det utsultede Tyskland, i 1918, etter at første verdenskrig var slutt.

Med ettertenksom hilsen
Arild Haaland
Bergen